

deStilte

informatie

voor

de

leerling

deStilte

informatie

voor

de

leerkracht

niet te filmen

Voorwoord Jack Timmermans – artistiek leider en choreograaf van De Stille en de maker van deze dansvoorstelling

Niet te Film en gaat over twee opnamedagen in een filmstudio in de jaren twintig van de vorige eeuw. Een overspannen, gewelddadige regisseur en een slijmerige cameraman maken het leven van drie actrices zuur. Na een fikse portie onwaardigheden en geweld is de maat vol voor de dames en worden de rollen omgekeerd.

Eind goed, al goed. Is de werkelijkheid niet te filmen of is er werkelijk geen film?

LESBRIEF

Met de stroom van het leven drijft ieder kind de wereld van de volwassenen binnen. Gewapend met de ervaringen die het spelen hem gegeven hebben, zijn nieuwe ontdekkingen een uitdaging en niet de bron van angst. In de opdrachten die in deze lesbrieven aangereikt worden, kunnen kinderen elkaars grenzen aftasten, samenspelen, zich uiten als individu en in de groep.

7 goeie redenen om iets met deze lesbrieven te doen!

1. Een mens 'leest' eerst non-verbale signalen, dan hoort het de gesproken woorden. De taal van dans is vanzelfsprekend, internationaal en van alle leeftijden!
2. Kijken naar dans activeert spiegelneuronen: Onbewust nemen we lichaamshouding en lichaamsspanning over van degene die we tegenover ons hebben: het lijfelijke equivalent van invoelend begrijpen, ofwel empathie!
3. Wie naar kunst kijkt, kijkt naar zichzelf. Wie in zichzelf kan kijken, kan zich in een ander 'verbeelden'!
4. De dansblokken zijn samengesteld op basis van creatieve opdrachten. U hoeft niets voor te doen, laat uit de kinderen komen, enthousiasmeer.
5. Hersenonderzoek heeft aangetoond dat door dans talrijke nieuwe hersenverbindingen worden gelegd die op een veelvoud aan leerprocessen invloed hebben.
6. Geweldige kans om in dialoog met uw leerlingen te zijn, zonder oordeel. Slechts te luisteren.....
7. Verbeeldingskracht is oneindig en helpt het on(be)grijpbare te begrijpen. Het kan niet genoeg gestimuleerd worden!

VERDER LEZEN DUS!

De laatste dagen van een zwijgende film...

KIES MAAR

Het doegedeelte van deze lesbrief is helemaal afgestemd op het thema en bewegingsvocabulaire van *Niet te Film* en bedacht voor kinderen vanaf 6 jaar. U hoeft zich niet aan de volgorde in de dansblokken te houden. U hoeft ook niet alles te doen. Het mag natuurlijk wel! Bij de lesbrief hoort een CD met muziek. U kunt deze gebruiken voor de dansblokken. De nummers staan als muziektip vermeld.

VOOR HET VOORSTELLINGSBEZOEK

Start met het gesprekje over lichaamstaal. Vervolgens kiest u uit het aanbod aan dans- en bewegingsblokken. Leest u ze eens globaal door. Kies die oefeningen uit waar u zich prettig bij voelt en waarvan u denkt dat uw leerlingen die aankunnen. We beseffen dat elke groep zijn eigen dynamiek kent. De dansblokken zijn daarom samengesteld uit drie kolommen. De tweede kolom bevat suggesties voor verdieping. Kolom 3 gaat nog wat verder in op de oefenstof en is ook geschikt voor wat oudere kinderen. De blokken kunnen elkaar opvolgen, maar het hoeft niet.

Dansblok A is een hele goede starter.

Dit blok staat op zichzelf, maar u kunt van daaruit ook verder gaan naar dansblok B of C.

ACHTERAF

Voer een gesprekje aan de hand van de verwerkingsvragen. Opdrachten uit de dansblokken kunnen nog eens herhaald worden aangevuld met suggesties uit kolom 2 en/of 3. Nu komt de herkenning!

Kijk een vliegtuig!

Daar hoog in de wolken.

Het vliegt rustig rond... zo lijkt het.

Maar dan: een technisch probleem.

Het vliegtuig begint te schommelen en te draaien.

De piloot probeert uit alle macht te redden wat er te redden valt.

De zweetdruppels lopen langs zijn wangen. Of zijn het tranen?

Met een duizelingwekkende vaart stort het neer.

De mond van de passagier staat wijd open, net als zijn ogen.

Een oorverdovende knal. Zouden ze nog leven?

Gelukkig... het is maar een film.

Maar wie bedenkt zoiets?

De voorstelling wordt gedanst door twee dansers en drie danseressen. Zij doen dat voor hun beroep. Zij zijn bij De Stilte gekomen doordat zij de besten waren in de audities.

DE MAKERS

Jack Timmermans is artistiek leider en choreograaf van het gezelschap. Hij vindt het belangrijk dat zijn voorstellingen ruimte geven aan de fantasie van de kinderen, van het publiek. Het grootste genot is het om als maker dingen over de voorstelling te horen die je zelf niet bedacht hebt.

Als zijn eerste ideeën voor een dansvoorstelling op papier staan, gaat hij in gesprek met een decorontwerper. Die maakt het toneelbeeld, het decor. Het ontwerp van het decor is klaar als de repetities met de dansers starten. Met dit toneelbeeld gaan de dansers en de choreograaf spelen, want dit beeld als uitgangspunt is een kenmerk van De Stilte. Tijdens het repetitieproces met de dansers wordt er natuurlijk samengewerkt met de componist, de kostuumontwerper en de lichtontwerper om tot een mooie, afgeronde voorstelling te komen, waarin licht, muziek, kostuums, toneelbeeld en dans één geheel vormen.

INTRODUCTIE

Binnenkort gaat u met uw klas kijken naar deze dansvoorstelling. Dans als theatervorm is niet voor ieder kind een vanzelfsprekendheid. Het 'vertellen' zonder tekst is kenmerkend voor dans. Dat is de taal, waarin wij met elkaar op een onbewust niveau communiceren.

Ieder kind, of volwassene, heeft een andere associatie bij het woord dans. De één denkt aan videoclip, een ander aan discodansen, stijldansen, streetdance of aan ballet met tutu en spitzen (speciale schoenen om helemaal op de tenen te kunnen staan). Om de leerlingen goed voor te bereiden op deze voorstelling is het van belang hen kennis te laten maken met moderne dans, de dansvorm van De Stilte.

deStilte

maakt dansvoorstellingen speciaal voor kinderen. Het gezelschap is volledig professioneel en wordt structureel ondersteund door het Rijk, provincie Noord-Brabant en de gemeente Breda. Dagelijks krijgen de dansers hun training: klassiek ballet of moderne dans. Als er geen voorstellingen gedanst worden, zijn er repetities in de eigen dansstudio van De Stilte. Bij De Stilte dansen nu vijftien dansers. De vijf die Niet te Filmen kennen komen uit Venezuela, Polen, Italië, Portugal en de Verenigde Staten. De dansers zijn bij De Stilte gekomen doordat zij de besten waren in de audities.

DANSEN is spelen

en al spelend krijgt de mens grip op zijn wereld. Spel is de klink van de deur naar creativiteit. De Stilte wil kinderen prikkelen om hun éigen verhaal te maken. Het grenzeloze verhaal van de verbeelding. Albert Einstein wist het al: 'Logica brengt je van A naar B. Verbeelding brengt je overal'. Dankzij onze verbeelding kunnen wij ons ook van het onbekende een voorstelling maken.

De muziek van Niet te Filmen is een combinatie van moderne en klassieke muziek, door huiscomponist Timothy van der Holst gemonteerd. Moderne muziek die niet gemaakt is om mooi te zijn, maar verschillende emoties op wil roepen en klassieke muziek die harmonieus klinkt. Alle muziek is instrumentaal, dat wil zeggen dat er niet in gezongen wordt.

VAN KLASSIEK BALLET ...

Tot aan het begin van de 20^e eeuw bestond er in het theater alleen ballet oftewel klassieke dans. Danseressen moesten de indruk geven aan de zwaartekracht te kunnen ontstijgen, licht te zijn als een veertje. Sprookjes zoals Doornroosje ('The Sleeping Beauty') werden gekozen om de elegantie van de dansers te tonen: een echte sprookjeswereld.

Hoe het eruit ziet? Kijk eens naar dit filmpje op deze website:
<http://www.het-nationale-ballet.nl/index.php?m=season&s=315>

NAAR MODERNE DANS

De pioniers van de moderne dans wilden veel meer dan sprookjes laten zien. Daaraan droeg ook het begin van de vrouwenemancipatie bij: de vrouw was meer dan alleen frêle en teder. Onder invloed van de etnische ('primitieve') dans zochten zij naar een vrijere en heftigere uitdrukkingwijze. Wat in het ballet voor onmogelijk geldt: het rollen op de grond, het bewegen met de heupen, het loszwaaien van het hoofd is in de moderne dans opvallend aanwezig.

Via deze link zie je hoe de moderne dans van De Stilte gedanst wordt in een andere voorstelling, namelijk De Lopende Lijn:

http://www.youtube.com/watch?v=CvvCFm_XE50

Choreografie: Jack Timmermans

Film: Lumineus, Jeroen Neus

Kostuums: Karisma Costumes

Lichtontwerp: Uri Rapaport

Dans: Mirella Almeida Castagna, Wiktorija Czakon/Ekaterina Shushakova, Gleen Orlando Mardenborough, Andrea Palombi, Elena Sgarbi.

Met dank aan: ArtEZ hogeschool voor de kunsten (dansacademie)

De Stilte

Postbus 7211

4800 GE BREDA

T 076 - 5138125

F 076 - 5138605

E info@destilte.nl

W www.destilte.nl

Fotografie: Hans Gerritsen

Samenstelling lesbief: Femke Somerwil, Arienne Zwijnenburg, Gertien Bergstra, Jack Timmermans

L I C H A A M S T A A L

Dans begint bij de taal van het lichaam, een taal die wij spreken en verstaan zonder dat we het echt in de gaten hebben. Wij geven signalen af, ook als wij 'niks zeggen'. Kijken we recht vooruit of kijken we naar de grond? Laten we het hoofd hangen of lopen we met de neus in de wind.... Dansen doen we bewust. De dansers drukken precies uit wat ze met het lichaam willen vertellen.

In de twintiger jaren van de twintigste eeuw, 85 jaar geleden, konden ze nog geen film met geluid maken. Dat noemden ze toen Stomme Film. Stom in de betekenis van 'silent', zwijgend.

En als je een verhaal wilde vertellen met film, zonder dat je kon horen wat er werd gezegd moest je dat doen met veel gebaren, met veel bewegingen: met lichaamstaal.

Wat snappen wij zonder woorden?

Veel meer dan je denkt!

GESPREKJES IN DE KLAS!

Stel een aantal van de volgende vragen en laat de leerlingen non-verbale voorbeelden geven:

- Hoe geef ik aan dat ik ergens iets hoor?
- Hoe maak ik zonder woorden duidelijk dat iedereen stil moet zijn?
- Ik hoor iets heel zachtjes.... Ik hoor iets HEEL HARD...
- SSSsttt... Wat doe ik daarbij met mijn handen, en met mijn lichaam, met mijn gezicht?
- Hoe geef ik zonder woorden aan dat jij moet gaan staan en moet gaan zitten?
- Ik zwaai naar een onzichtbare vriendje
- Ik wil iemands aandacht vangen met zwaaibewegingen
- Ik zwaai naar iemand die snel voorbij fietst. Kun je uit mijn gebaren opmaken welke kant hij opging?

Het uiten van emoties doen mensen vaak hetzelfde: als je blij bent, ga je met je lichaam omhoog. Denk maar eens aan voetbalsupporters als er een doelpunt gemaakt is.

- Als je verdrietig bent, gaat je lichaam omlaag.
- Als je bang bent, gaat je lichaam naar achteren. Dat kan een heel klein beetje of heel veel. Van schrik wegrennen bijvoorbeeld.
- Als je heel boos bent, ga je naar voren.

Vraag eens aan de leerlingen te laten zien hoe ze zouden reageren als ze:

- een mooi cadeau krijgen
- een brief krijgen dat ze niet meer naar school mogen...

U kent uw leerlingen het beste. Stel de vragen die u van toepassing vindt op uw kinderen.

- Kunnen jullie laten zien wat je doet als je verdrietig bent.
- Als je het koud hebt.
- Als je het warm hebt.
- Doet iedereen hetzelfde? Welke verschillen zie je bij elkaar?
- Loopt een jongen anders dan een meisje
- Hoe zit je stoer? Hoe zit je lief?
- Als jullie willen laten zien dat je goed oplet, hoe gedraag je je dan?

N A G E S P R E K

A.

B.

C.

D.

E.

Welke foto hoort bij welke omschrijving denk je?

1. De diva
2. De slijmerige cameraman
3. De gemene regisseur
4. De naïeve actrice die het monster speelt
5. De angstige actrice die de held speelt

Deze vragen zijn bedoeld om een gesprek op gang te brengen met de leerlingen naar aanleiding van de voorstelling. Er hoeft geen pasklaar antwoord te zijn. Elk antwoord heeft zijn waarde. Er is geen goed of fout. Zolang het denken maar in gang gezet wordt.

- Wat heb je gezien?
- Kun je het verhaal van de film navertellen?
- Hoe ging de regisseur om met de cameraman? En met de diva?
◦ En met de actrices?
- Hoe kon je zien dat er een filmopname was?
- Wat gebeurde er met het decor?
- Welke rol zou je zelf het liefste willen dansen?

Een van de mooiste plekjes in de wereld is de binnenwereld van een kind. Om daar als leerkracht getuige van te mogen zijn is een voorrecht.

Geniet ervan.

Wij doen dat ook, zoveel als we kunnen.

Op youtube kun je échte stomme (= zwijgende) films zien:

Klik maar eens op deze links:

Charlie Chaplin - Table Ballet

<http://www.youtube.com/watch?v=xoKbDNY0Zwg&feature=related>

The Wizard of Oz uit 1910

<http://www.youtube.com/watch?v=F1MMaXcEI98&feature=channel>

Charlie Chaplin - The Great Dictator

<http://www.youtube.com/watch?v=cXQJLzUnP7c&feature=related>

Hunchback of Notre Dame – de volledige film!
Let op: Voor deze film zit reclame.

<http://www.youtube.com/watch?v=qfSZmHa8qi8&feature=related>

M Eine Stadt sucht einen Mörder - Fritz Lang

http://www.youtube.com/watch?v=O_lOK3dDE&feature=related

The best of Buster Keaton

<http://www.youtube.com/watch?v=s2K9ZeBe-HA&feature=fvst>

deStilte

CD tracks

Componist/Orkest

Titel van de Track

1. Willem Breuker Collectief Bob's Gallery	Minimal
2. Bernard Herrmann Original Motion Picture score Vertigo	Carlotta's Portrait
3. Sandor Lakatos Gypsy Virtuoso	The Shepherd's Hora
4. Kronos Quartet Shostakovitch Black Angels	Quartet nr. 8 Allegro Molto
5. Giacinto Scelsi Aion Pfahat	Pfhat
6. Eleni Karaindrou Music For Films	Elegy for Rosa
7. Group 180 Laszlo Melis Reich, Rzewski e.a.	Etude for Three Mirrors

De nummers 1, 2, 3, 4 en 7 komen in de voorstelling voor.

deStilte